

Osmělení k využívání nových technologií se ale netýkalo jen starší generace učitelů, ačkoliv u ní to mohlo být nejznatelnější pokrok. „Konečně jsem se donutila naučit se pracovat se spoustou výukových aplikací, které normálně nepotřebuju, protože si přece jen vystačím s tužkou, papírem, křídou a tabulí, a byla jsem tím pádem líná se s nimi učit,” přiznává mladá češtinářka a němčinářka Eva Marková z pražského Gymnázia Jana Keplera.

„Docela ráda bych si návyk přenášet aktivity do online prostoru ponechala i při běžné výuce – typicky kvízy, prověrky. Ale i odvahu pracovat víc s podcasty, videi a vytvářením jiných než textových obsahů ve chvíli, kdy chci, aby žáci něco tvořili,” říká Marková, která se snažila studenty zaujmout například tím, že nahrávala vlastní podcasty.

„A když odevzdávali například komentáře k četbě, bylo mi jedno, jestli to bude formou textu, podcastu nebo videa. A překvapivě se u mě scházelo vše jmenované, včetně třeba technicky vymazleného dvaceminutového podcastu s hudebním podkladem,” popisuje Marková.

„Odnáším si z toho poznání, že já sice nemusím něco umět, ale to neznamená, že to neumí studenti. Stačilo jen vykopnout – chci podcast. A oni se s tím poprali,” říká.

„JSOU TO JEN NÁSTROJE“

Nutno podotknout, že bezstarostné sáhnutí k technologiím bylo spíš výjimkou. „Z průzkumu mezi řediteli vyplynulo, že jen asi 15 % škol umí bezproblémově využívat digitální technologie. Ředitelé zhruba v jedné čtvrtině až jedné třetině škol nezvládali v tomto režimu pedagogické vedení svého sboru, tedy sjednocení platformem, se kterými se pracuje, nastavení způsobu hodnocení a podobně,” popsal ústřední školní inspektor Tomáš Zatloukal během série česko-slovenských online debat pořádané SKAV (Stálou konferencí asociací ve vzdělávání).

Role třídních učitelů bylo podle něj sledovat, co žáci prožívají. Česko školní inspekci teď bude podle Zatloukala zajímat, jaký dopad na vědomosti a dovednosti bude mít tato podoba výuky a které z osvojených dovedností by mohly být použitelné v běžném provozu. „V Česku byly potvrzeny velké rozdíly mezi školami, ale i velké regionální rozdíly,” zmínil Zatloukal.

Podpora školám od státu – ať už finanční, personální, nebo metodická – by se proto měla lišit v závislosti na podmínkách, ve kterých pracují. „Reakce škol na krizi ukázala, že naše školství není neměnné, ale naopak bylo schopné se jako celek velmi rychle přizpůsobit nové situaci. Ocitli jsme se v mimořádné situaci, kdy se do školy těší žáci všech ročníků i učitelé. Závěry o vzdělávacím systému je potřeba vyvozovat z dat,” doplnil ústřední školní inspektor.

Oslovení učitelé se ale shodují: nové technologie, které si při online výuce osahali, mohou být užitečné, ale jsou to stále jen nástroje. Takže vždy záleží na tom, jak je člověk používá. „Zaznamenala jsem i případy, kdy učitelé děti zkoušeli přes obrazovku, nechali je psát tes-

ty na čas nebo na známky. Nebo paní učitelka vykládala a dítě mezitím nakrmilo psa a upeklo buchty. Taková výuka je neefektivní,” říká Monika Olšáková, která učí chemii, angličtinu či přírodopis na ZŠ a MŠ v Janovicích, v Trinci a v Bašce.

Sama online výuku nevedla, protože její škola nemohla všem žákům poskytnout technologie. Místo toho vytvářela pro děti badatelské pracovní listy, které je podporovaly v přemýšlení. „Ale ten styl učení mi nevyhovuje. Potřebuju mít děti živé, abychom spolu mluvili, diskutovali. Během distanční výuky jsem měla pocit, jako bych neměla ruce a nohy, a přesto se měla dorozumívat. Kdybych tak měla pokračovat dál, asi skončím s učením,” přiznává oblíbená vyučující, která se loni umístila v celostátní soutěži Global Teacher Prize na druhém místě.

Učitelé se shodují, že více spolupracovali a měli větší hlad po inspiraci než dřív. Zároveň ale cítili rozdíly mezi těmi, kdo naskočili do online režimu hladce, a těmi, kdo pokračovali jinak.

„Když si čtu učitelé diskuse, chvílemi se mi zdá, že nás to spíš rozděluje: já jsem borec, dělal jsem online hodiny, tys to zvorál, když jsi je nedělal. Přitom velmi záleželo na možnostech učitelů i rodičů. Když někdo řekne, že má náročné povolání, potřebuje se soustředit, nemůže dítěti půjčit notebook, dám mu cvičení v papírové učebnici na míru,” říká Petra Boháčková, která působí jako zástupkyně ředitele v pražské ZŠ Čakovice.

„Bylo by fajn, kdybychom si z koronavirové krize odnesli to, že je potřeba víc komunikovat s tím, koho učím. Pochopit ho a přizpůsobit se rodině. Nevím, jestli se to v českém školství dělo ve větší míře, ze které bych mohla mít radost,” kritizuje Boháčková.

ŽÁCI UČITELE PŘEKVAPILI

Odhaluje tak další rozměr výuky, který se v době koronavirové krize nebyvalé vynořil. Že je pro vzdělávání zásadní, potvrzují i studenti a žáci – výuka dobře šlapala tam, kde měl učitel s nimi dobrý vztah a znal je.

„Ukázalo se, že vazba mezi učitelem a žákem je zásadní,” souhlasí šéf České středoškolské unie Viktor René Schilke. „Není to tak všude, ale obecně učitelé, kteří se o nás zajímali před karanténou a přišli za námi třeba i o přestávce a zeptali se, jak nám dává výuka smysl, se nás snažili zaujmout i v karanténě. Pak jsou učitelé, kteří si výuku odbydou, nebo to tak aspoň nám připadá. Ti s námi komunikují minimálně a spíš nám jen posílají materiály a naše role je pak pasivní,” popisuje Schilke.

Na sdružení se obraceli studenti s tím, že doma nemají motivaci dělat něco, co je nebaví a nezajímá, a ve škole to často dělat musí. „Vyřešili to tak, že to prostě nedělali. A pak nám psali, jaké jsou podmínky propadnutí,” říká student.

Učitelé se museli daleko víc zabývat vnitřní motivací žáků. Zatímco ve třídě dítě nemůže z výuky nezáživné látky „utéct”, doma to nebyl problém. Stačilo třeba vypnout kameru. A k překvapení mnoha učite-

Při online výuce v některých případech zazářili žáci, kteří byli předtím ve třídě zakřiknutí.

lů se příliš nezapojovali například ani premianti.

„Začali jsme ve sborovně řešit, jaké typy úkolů zadáváme, jaká je rozmanitost v úkolech, zda nejsou pro děti příliš stejné. A hlavně, ptali jsme se taky po smysluplnosti zadávaných úkolů,” říká Jarmila Klauzysová ze ZŠ Vorlína Vlašim na Benešovsku s tím, že od úloh zaměřených na jednotlivé předměty přešli vyučující k „praktickým výzvám” a propojují předmětů.

„Kdo chtěl, mohl se zapojit. Třeba jsme udělali výzvu, vytvoř si svůj týdenní plán, sleduj ho a pracuj s ním. Nebo fotografické výzvy k různým výročím a svátkům,” vysvětluje učitelka.

„Introvertům vyhovovaly spíš úkoly zadávané online, mě bavily videokonference, kde každý dostal prostor. Protože když začal učitel mluvit a nikoho nepustil ke slovu nebo se ani na nic nezeptal, to bylo už od začátku špatně,” míní Schilke. „Obecně by se měli učitelé snažit zapojovat nás do výuky – i ve škole jsme zvyklí, že když nás to nebaví, znuďeně se díváme nebo si hrajeme na telefon. Ale pořád jsme tam,” vysvětluje.

Když má jmenovat způsob výuky, který ho obzvláště zaujal, vzpomene si na netradiční propojení matematiky a dějepisu. „Náš učitel

mluvil o enigmě, jak vše historicky vzniklo, o Alanu Turingovi. A pak přepnul do matematiky a vysvětloval, jak přístroj fungoval. Dělal z toho videozáznam, což bylo užitečné, protože po nás pak chtěl, abychom sami sestavili podobný vzorec, tak jsme se mohli k látce vrátet,” říká.

Často žáci učitele překvapovali – například když ukázali, že technologiím rozumí lépe než oni. Mezi kantory a dětmi vznikl rovnější vztah, jelikož se v nové situaci snažili zorientovat společně. Mnohé učitele také zaskočilo, když introverti, kteří se ve škole příliš neprojevují, náhle začali odvádět dobrou práci.

„Uvědomila jsem si, že známky, které dáváme, jsou strašně málo vypovídající, protože v krizi se děti projevily často jinak, než jsem je měla zařazené. Na to si budu snažit dávat neustále pozor,” říká Eva Hříbová ze Znojma, která se po koronavirové zkušenosti chce víc zaměřit na slovní hodnocení a zpětnou vazbu, aby přistupovala k žákům individuálněji. „Reálný život nepotřebuje naučené fráze, měli bychom vést lidi k tomu, jak se projevit, jak postupovat – i jako dospělí se to učíme,” říká vyučující.

Občas nastávaly nečekané pokroky. „Třeba chlapec, který umí v osmé třídě francouzsky jen mer-

Učitelé, kteří se o nás zajímali před tím a přišli za námi třeba i o přestávce a zeptali se, jak nám dává výuka smysl, se nás snažili zaujmout i v karanténě.

Viktor René Schilke

Česká středoškolská unie